

MIT MUTAT A MÉRLEG? VESZÍTETTÜNK-E A RENDSZERVÁLTÁSSAL? S AZÓTA?

MKT Társadalomgazdasági Szakosztály vitaestje
Budapest Corvinus Egyetem
2014. március 13.

Dr. Járosi Márton

Energetika a rendszerváltozás előtt. Nemzeti energiapolitikai kísérlet. A magyar kormányok energiapolitikája. Az uniós csatlakozás következményei. Az Európai Unió energiapolitikája. A helyreállítás és az építkezés

**Az energetikában nagyon sokat veszítettünk,
de újjáépítjük a magyar energetikát!**

ENERGIA A MODERN TÁRSADALOMBAN

- ❖ A gazdaság és a szolgáltatások **alapfeltétele**.
- ❖ A vezetékes energiaszolgáltatások (villany, gáz, távhő) lakossági **létfeltétel**.
- ❖ A termelés (előállítás), a szállítás és a felhasználás (fogyasztás) **funkcionálisan elkülönül**.
- ❖ Következmények: a **természetes monopólium**, függőség a szolgáltatótól.
- ❖ **A vezetékes energia-szolgáltatások közérdekűek.**

Az ENERGIAPOLITIKA a közösség képviselőjében eljáró állam (önkormányzat) teljes körű fogyasztóvédelmi kötelezettségéből adódó tevékenysége az energia-ellátásban.

A SZOCIALISTA MODERNIZÁCIÓ A KÖZTULAJDON BÁZISÁN 1945 UTÁN

- ❖ **A modernizáció** (az iparosítás, a villamosítás, a városiasítás) **alapja volt a vezetékes energia szolgáltatás kiépítése.**
- ❖ **Állami tulajdon – köztulajdon:** államosítás, állami beruházások.
- ❖ **Extenzív, voluntarista gazdaságfejlesztés** (szocialista iparosítás), energiaigényes ipar.
- ❖ **Növekvő lakossági fogyasztás.**
- ❖ **A szakmai és politikai filozófia egybeesése:** a centrálisan szervezett állami energiaszolgáltató trösztök megjelenése.
- ❖ **Hazai energiaforrások** (szénbányászat) **fejlesztése.**
- ❖ **Világ színvonalat követő technikai megoldások.**
- ❖ **Erőmű- és hálózatépítés, atomerőmű.**
- ❖ **Energetikai gépgyártás.**
- ❖ **Nagy kapacitású szovjet-magyar kőolaj-, villamos energia- és földgázszállító távvezetékek.**
- ❖ **Távfűtés**, földgázbázison és hatékony kapcsolt energiatermelés nélkül (1960-1970).

A LÉVAI-ISKOLA KÖZÖSSÉGI ÉRDEKŰ ENERGIAPOLITIKAI FILOZÓFIÁJA

- ❖ Anyagi alap: a **közösségi tulajdon**.
- ❖ **Rendszerszemlélet**.
- ❖ Elvi alap: a **legkisebb fogyasztói költség** elvének érvényesülése.
- ❖ Rendszerfejlesztés: **távlati tervezés**.
- ❖ **Fogyasztói ár: önköltség típusú, hatósági**.

1988 – 1993 NEMZETI ENERGIAPOLITIKAI KÍSÉRLET

- ❖ **Energiaszolgáltatók tulajdonosi átalakulása**, a piaci struktúra kialakítása [társasági (1988) és átalakulási (1989) törvény].
- ❖ 1990-1993: energiapolitikai dokumentumok (OGY. határozat, önkormányzati, ágazati és vagyonkezelési törvények).
- ❖ Gázszolgáltatók különválása (1990), MOL (1991).
- ❖ Magyar Villamos Művek konszern (1992).
- ❖ Erőmű-bánya integráció (1993-1994).
- ❖ Távfűtő vállalatok önkormányzati tulajdonba adása.
- ❖ Megújító erőmű-építési stratégia (1993).

EURÓPAI UNIÓ: A RÓMAI SZERZŐDÉSTŐL A LISZABONI PROGRAMIG

- ❖ „Európai Egyesült Államok”/ **„Nemzetek Európája”**.
- ❖ A Római Szerződés még keresztény alapelveket tartalmazott. A közérdekű szolgáltatásokat kivonta a verseny előírások hatálya alól.
- ❖ **Az EU politikája angolszász hatásra neoliberais irányt vett.**

A NEOLIBERALIZMUS ÚJ „SZENTHÁROMSÁGA” AZ ENERGETIKÁBAN

- ❖ **Privatizáció** : az energetikát közösségi tulajdonból privát tulajdonba kell adni.
- ❖ **Dereguláció**: a közösségi érdekű szabályozásokat el kell törölni.
- ❖ **Liberalizáció**: a költség helyett a „piac”, a kereslet és a kínálat határozza meg az árakat és a fejlesztéseket.

PIACLIBERALIZÁCIÓ

- ❖ **A globalizmus térhódításának eszköze** lett a vezetékes közszolgáltatások piacosítása.
- ❖ **Közös energiapolitika (ellátásbiztonság) helyett kereskedelmi szabályozás** (direktívák).
- ❖ **Liszaboni Program:** az EU lesz a legverseny-képesebb régió 2010-re. Ez az EU-voluntarizmus gyökere.

A LIBERALIZÁLT ENERGIAPIAC „KÉNYSZERZUBBONYA”

- ❖ Az energiaszolgáltatás is közönséges árú.
- ❖ **Nincs ellátásbiztonság:** az ellátás csupán a kereslet és a kínálat kérdése.
- ❖ Döntően **rövidtávú szempontok** érvényesülnek: legnagyobb profit elve.
- ❖ **Önköltség típusú ár helyett** nagyobb és ingadozó **virtuális, piaci ár.**
- ❖ **Kapacitáshiányt generál.**
- ❖ **A liberális „energiaverseny” nem közérdekű.**

A LIBERALIZÁLT ENERGIAPIAC JELLEMZŐI

- ❖ **Koncentráció és integráció.**
- ❖ **Nemzetközi monopóliumok.**
- ❖ A „közös piac” szereplői nem egyenrangúak.
- ❖ **A piacon az erőfölény érvényesül.**
- ❖ Nagy nyomás jellemző az állam szerepének mérséklésére.
- ❖ **Az indokoltnál magasabb árszínvonal** alakul ki.

AZ EU FŐBB ENERGIAPOLITIKAI TÉVEDÉSEI

- ❖ **Idealista, irreális és ellentmondó célkitűzések.**
- ❖ **A közszolgáltatások piacosítása.**
- ❖ **A megújulók és a bioenergia túlértékelése.**
- ❖ Közös alap-energiahordozó ellátás (földgázellátás) elhanyagolása.
- ❖ **Nukleáris energia szerepének leértékelése.**
- ❖ Az „energiaszegénység” elhanyagolása.

MAGYAR ENERGIAPOLITIKA A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN

1995-TŐL PRIVATIZÁCIÓ ÉS LIBERALIZÁCIÓ

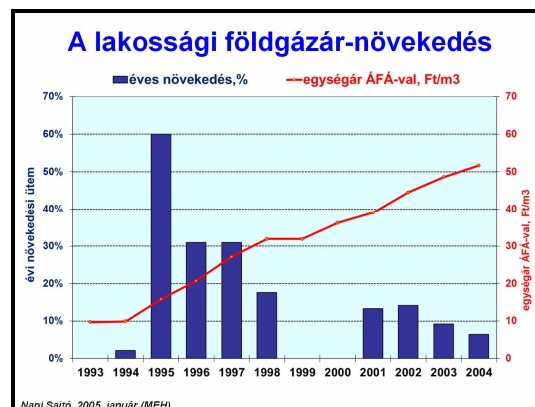
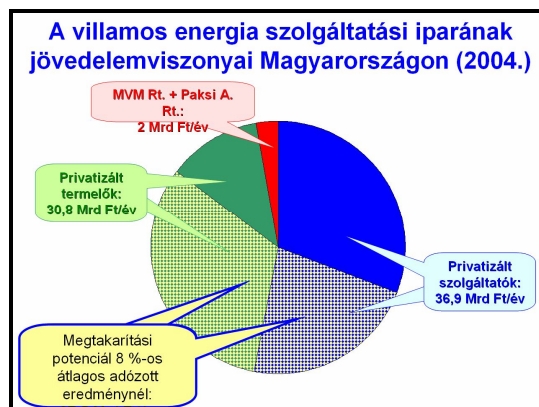
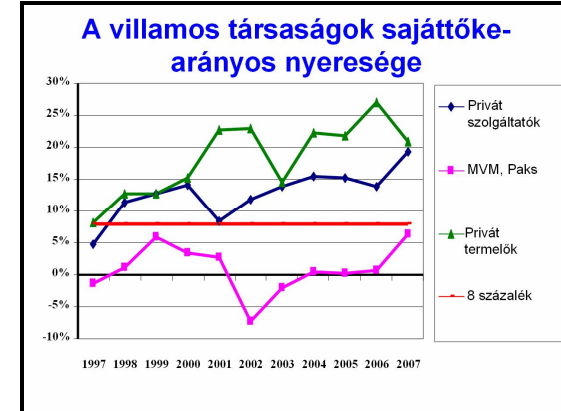
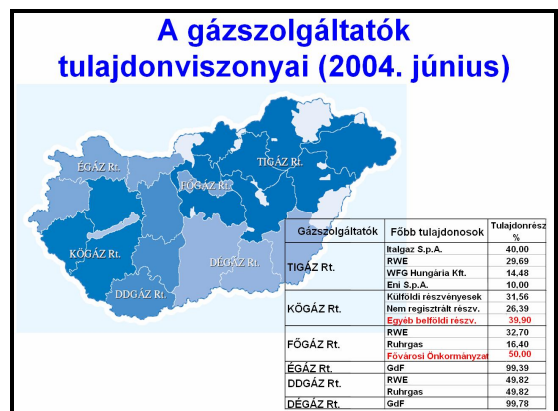
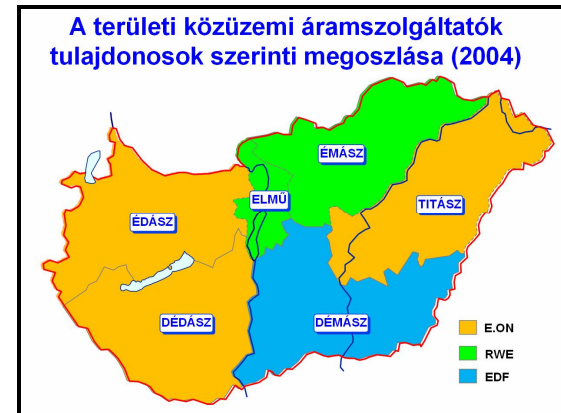
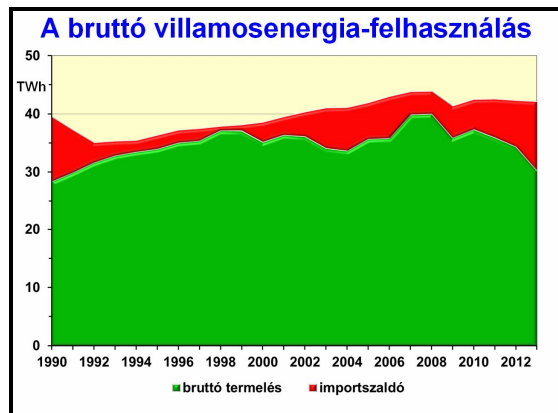
- ❖ A privatizáció és liberalizáció **az uniós csatlakozás jegyében** ment végbe.
- ❖ **A magyar kormányok** haladék kérése (derogáció) és **kritika nélkül** elfogadták az uniós irányelveket.
- ❖ **A magyar energiapiacok nagy részét multinacionális cégek** szerezték meg.
- ❖ **Az energetikai intézményrendszer leépült.**

KORMÁNYZATI ENERGIAPOLITIKÁK A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN

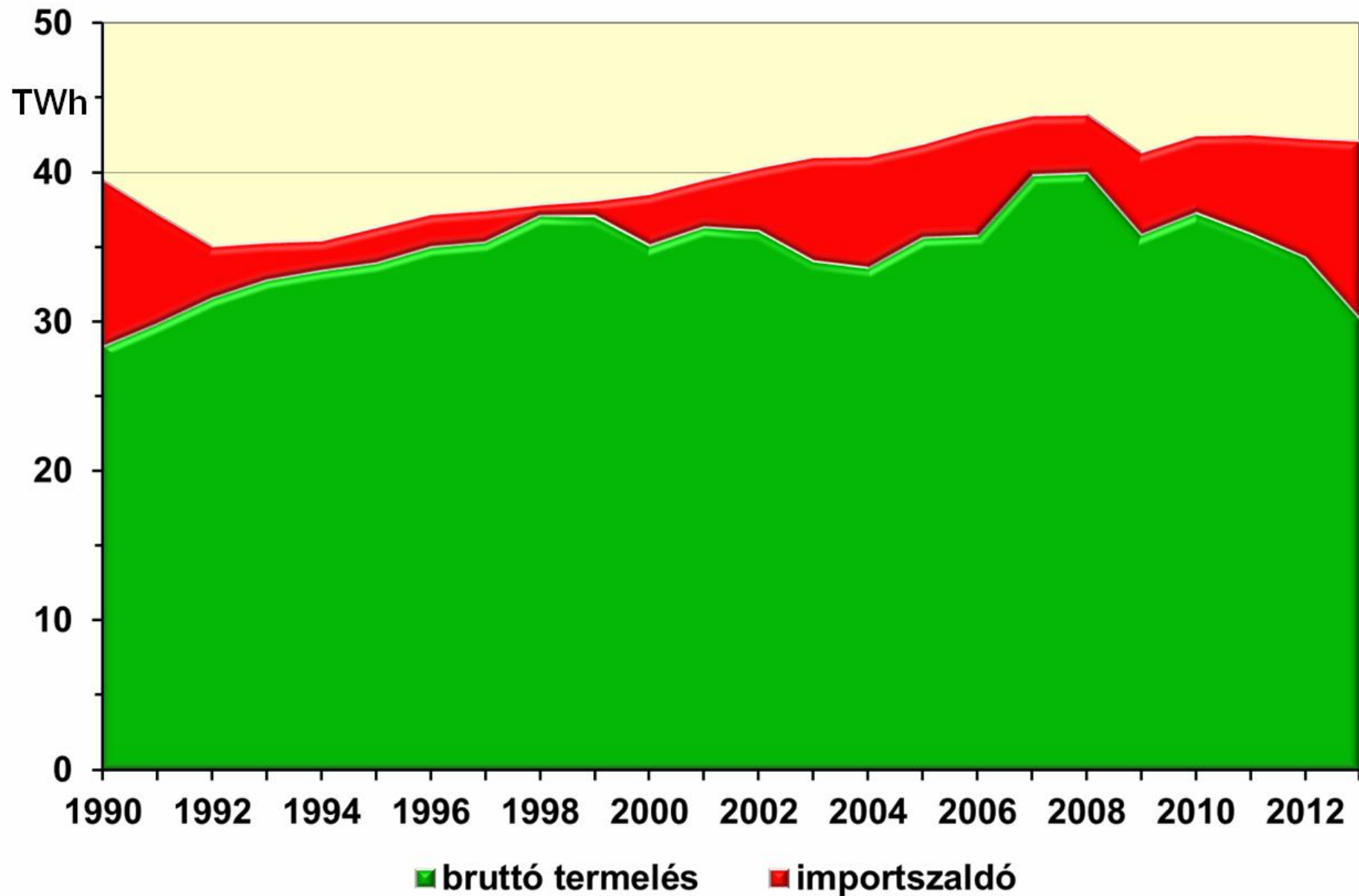
2010-ig az energiapolitika (is) liberál-globalista:

- ❖ Az **Antall-kormány** 1993-tól előkészítette a privatizációt (nyugati tanácsadói szerződés).
- ❖ A **Horn-kormány** végrehajtotta.
- ❖ Az **első Orbán-kormány** előkészítette a liberalizációt („az energetika üzleti modellje”).
- ❖ Az **MSZP-SZDSZ kormányok** rendre végrehajtották a liberalizációt.

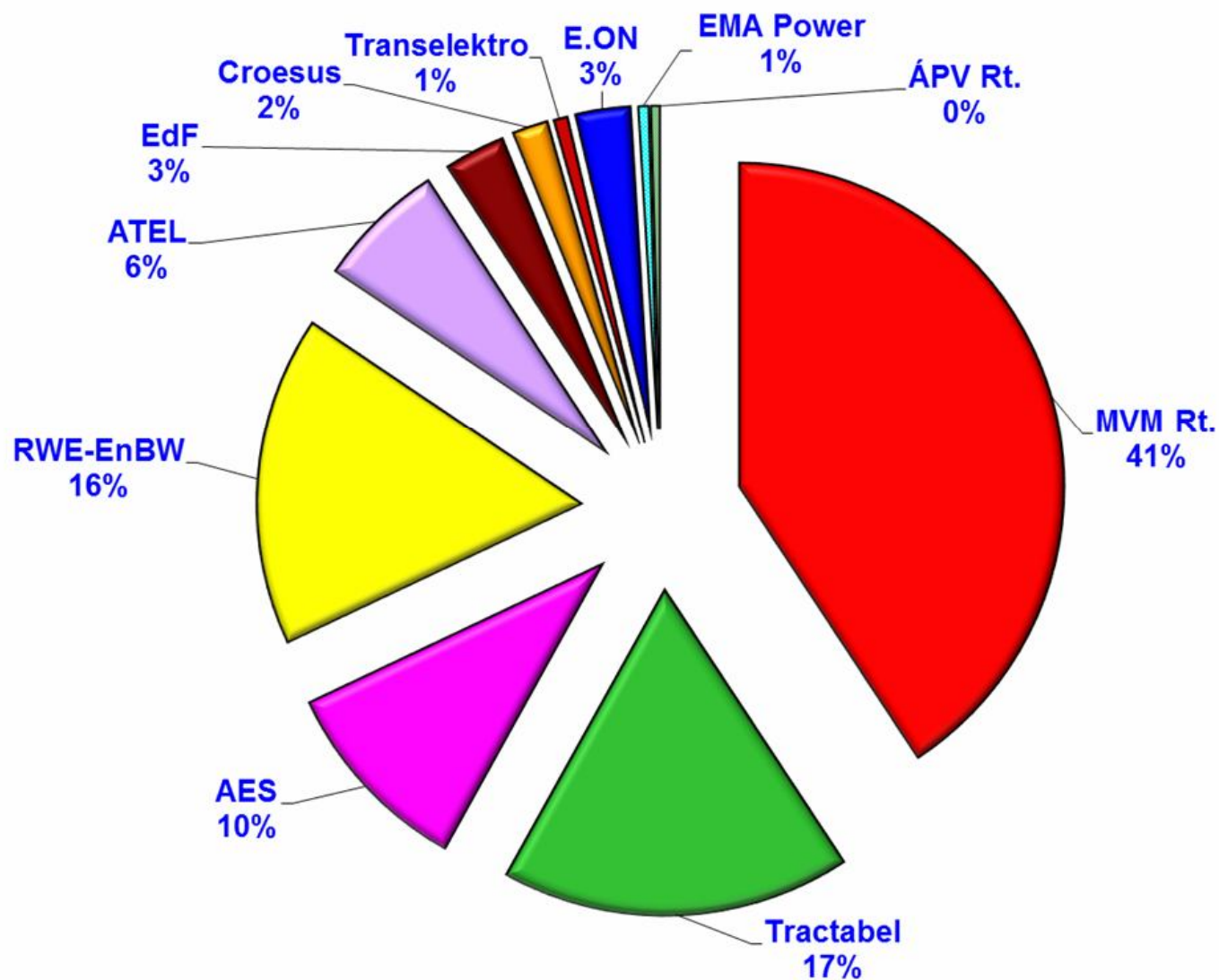
A PRIVATIZÁCIÓ ÉS LIBERALIZÁCIÓ KÖVETKEZMÉNYEI A SZÁMOK TÜKRÉBEN

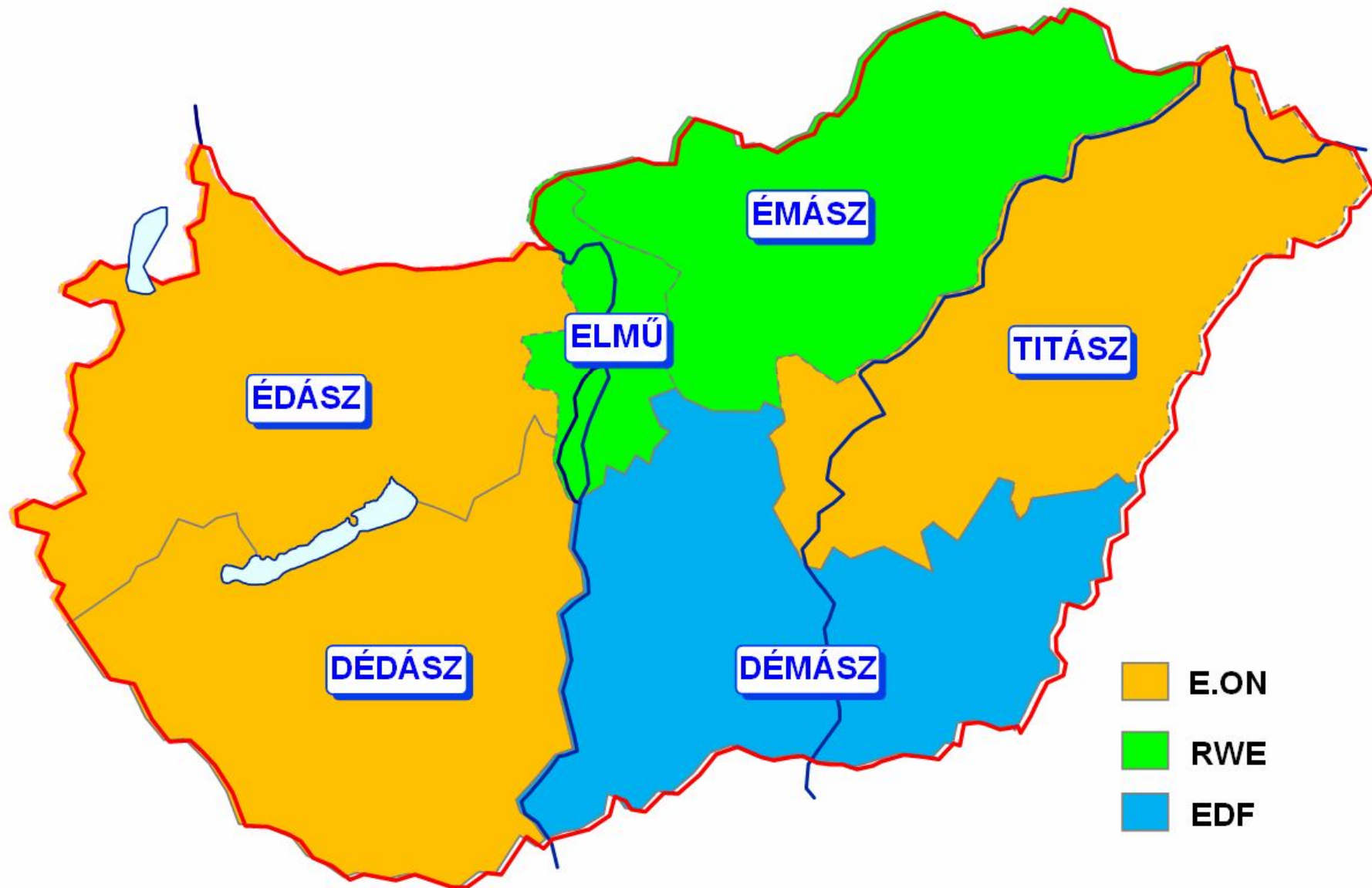
A bruttó villamosenergia-felhasználás

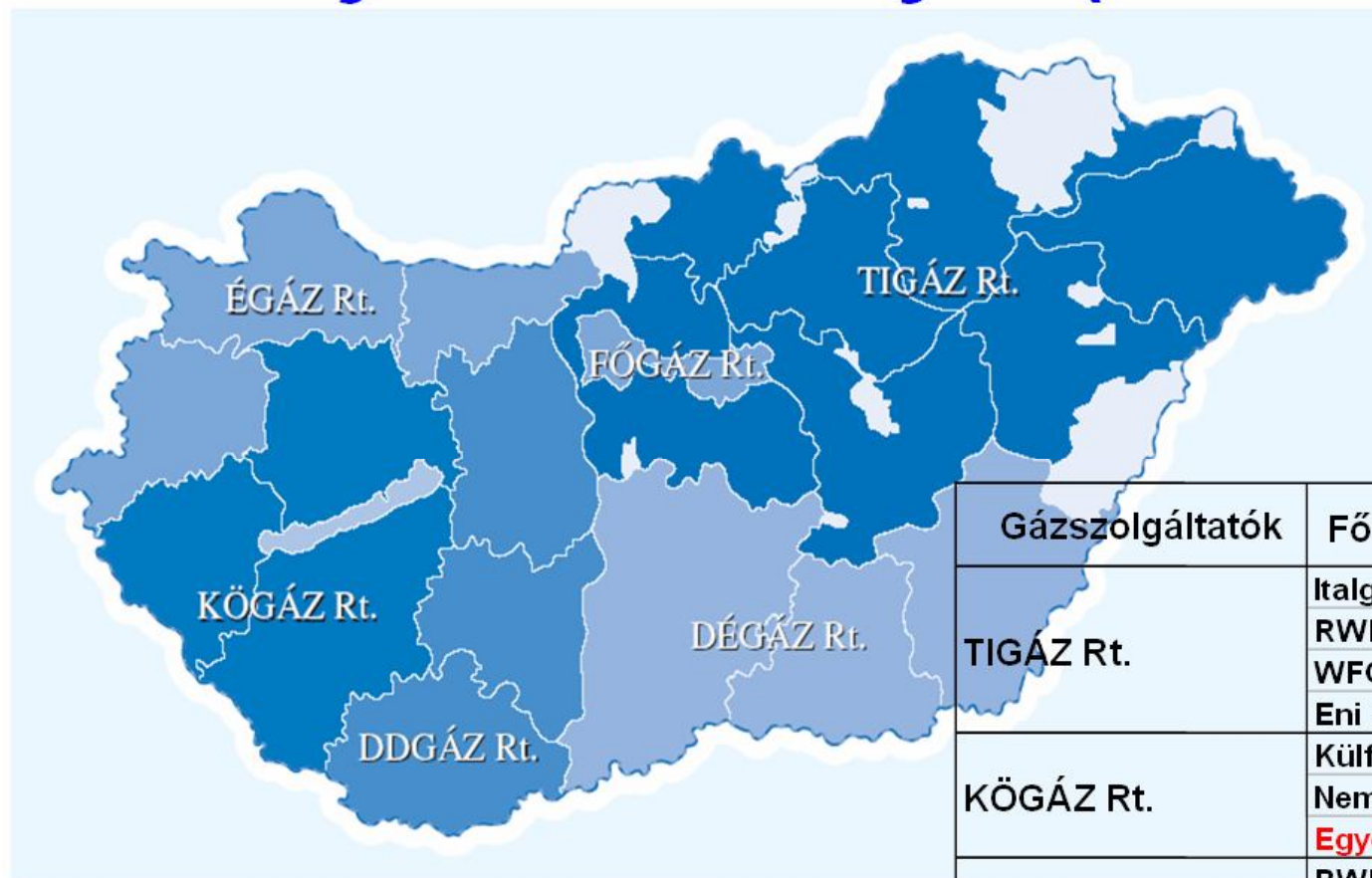
A magyarországi erőművek piaci részesedésének megoszlása tulajdonosok szerint (2003.)

A területi közüzemi áramszolgáltatók tulajdonosok szerinti megoszlása (2004)

A gázszolgáltatók tulajdonviszonyai (2004. június)

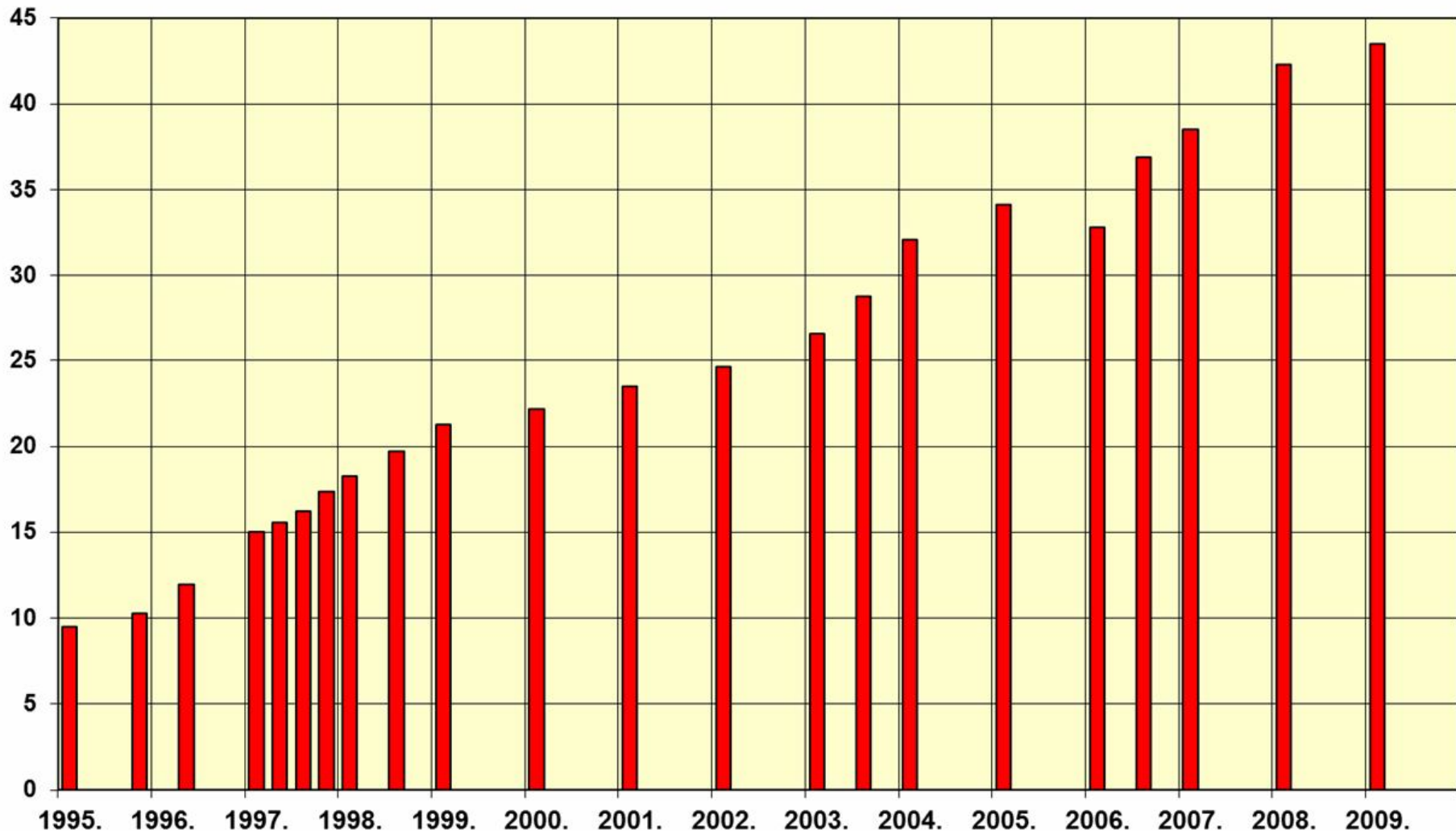

Gázszolgáltatók	Főbb tulajdonosok	Tulajdonrész %
TIGÁZ Rt.	Italgaz S.p.A.	40,00
	RWE	29,69
	WFG Hungária Kft.	14,48
	Eni S.p.A.	10,00
KÖGÁZ Rt.	Külföldi részvényesek	31,56
	Nem regisztrált részv.	26,39
	Egyéb belföldi részv.	39,90
FŐGÁZ Rt.	RWE	32,70
	Ruhrgas	16,40
	Fővárosi Önkormányzat	50,00
ÉGÁZ Rt.	GdF	99,39
DDGÁZ Rt.	RWE	49,82
	Ruhrgas	49,82
DÉGÁZ Rt.	GdF	99,78

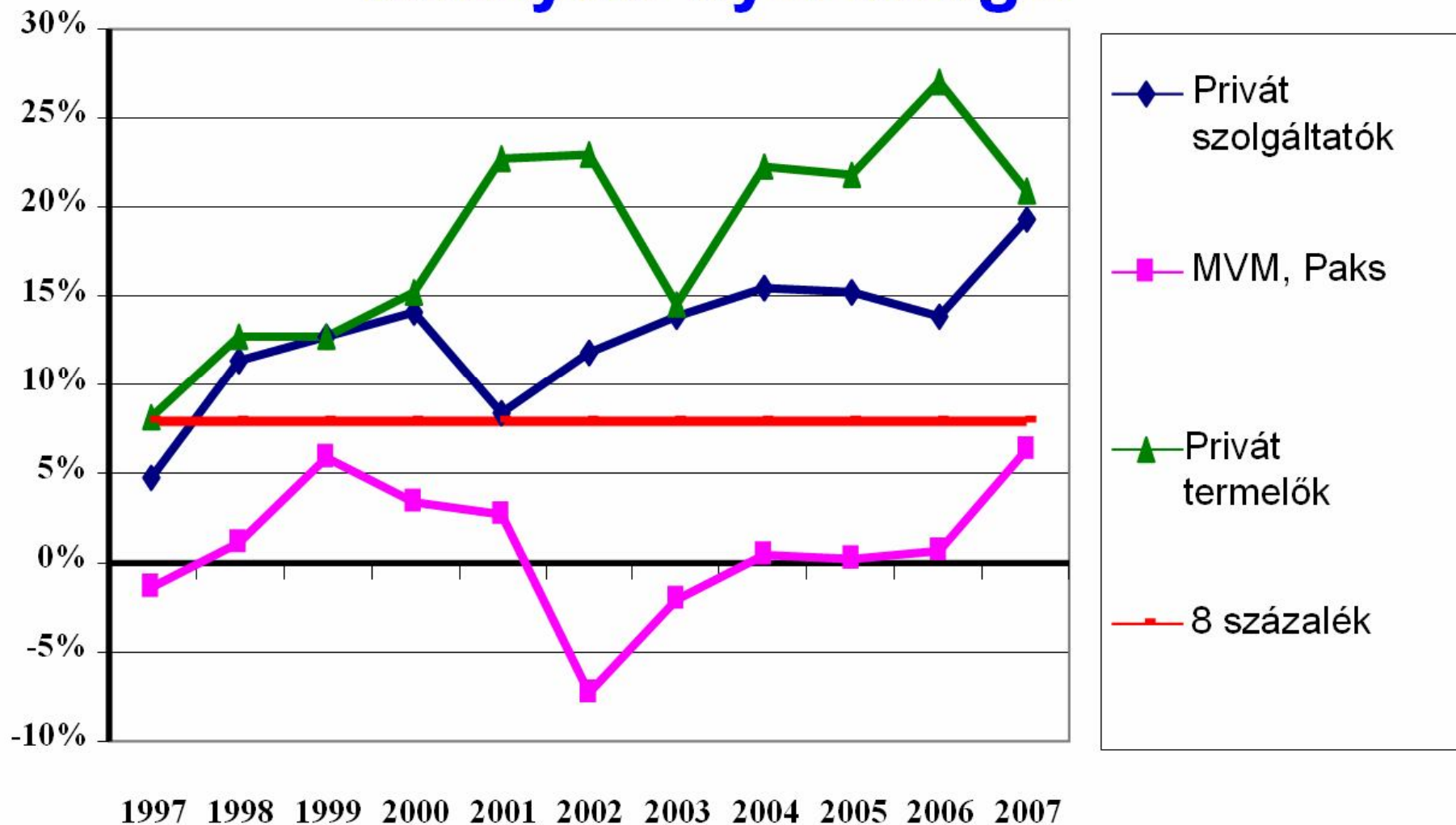
A villanyár alakulása

A háztartási fogyasztók általános tarifája – ÁFÁ-val

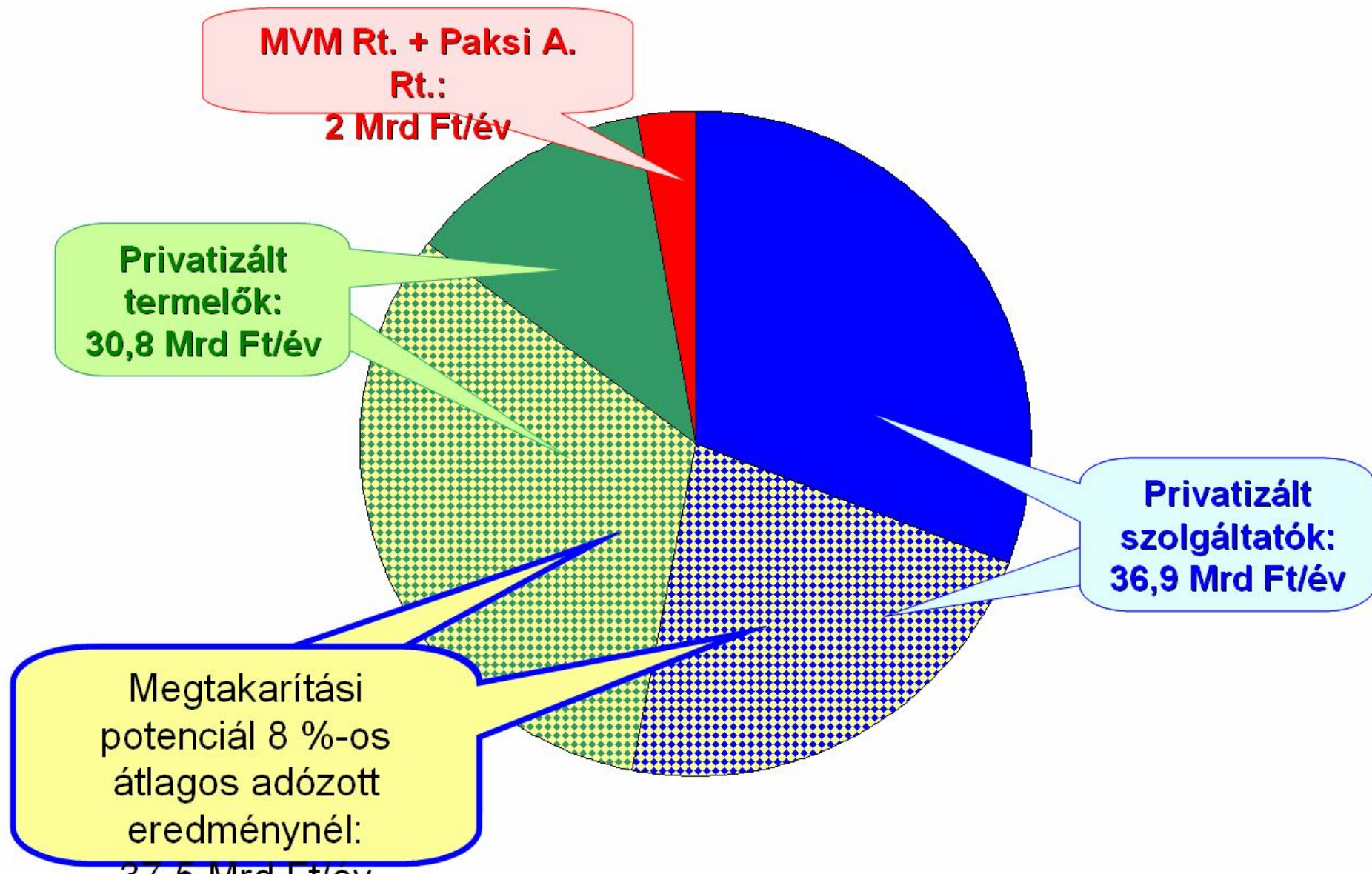
Ft/kWh

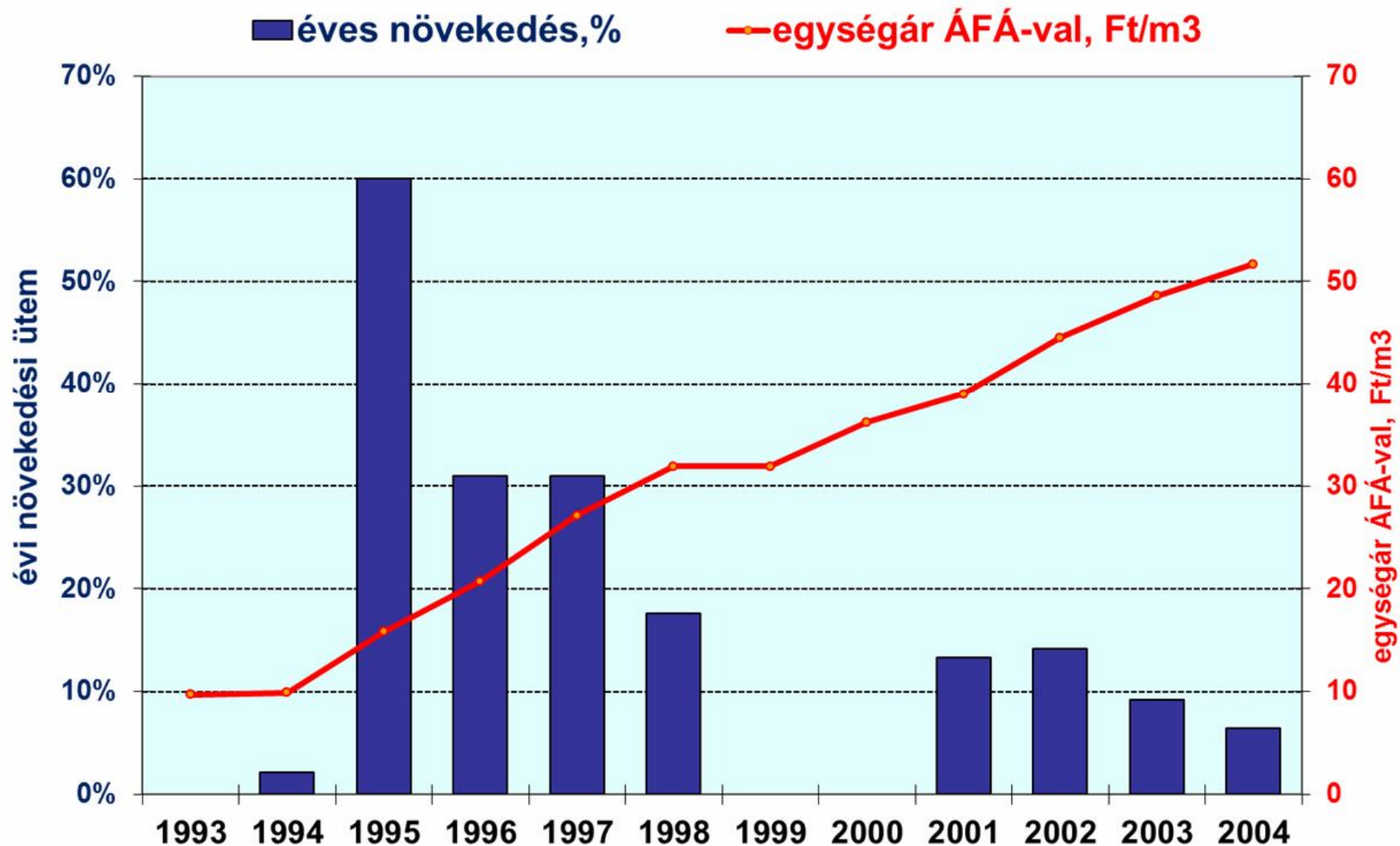
A villamos társaságok sajáttőke- arányos nyeresége

A villamos energia szolgáltatási iparának jövedelemviszonyai Magyarországon (2004.)

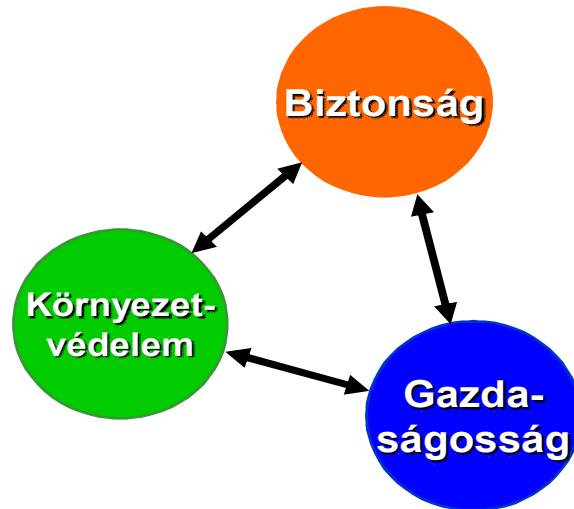
A lakossági földgázár-növekedés

Napi Sajtó, 2005. január (MEH)

A NEMZETI ENERGIAPOLITIKA ALAPJAI

Az energiaellátás alapkövetelményei

- ❖ E szempontok egymással **kibékíthetetlen ellentétben** vannak.
- ❖ E szempontokat a **nemzeti társadalmi szférában**, de a **globalitás részeként** is értelmezni kell.
- ❖ A fogyasztók szempontjából **létfeltétel a biztonság**, a globalitás számára **csak egy gazdasági tényező**.
- ❖ A gazdaságosság a globalitás szempontjából **profit és versenyképesség**. A fogyasztó oldaláról pedig, **megfizethetőség**.
- ❖ A globalitás számára a környezet lepusztítása a gazdasági folyamat része, a fogyasztónak az élet fenntartásának feltétele.
- ❖ **Nem helyes, nem becsületes ezeket a szempontokat egymás ellen kijátszani.**

A MAGYAR ENERGIAPOLITIKA STRATÉGIAI KÉRDÉSEI

- ❖ Az energiapolitika csak a **gazdaságpolitikával együtt** módosítható.
- ❖ A magyar gazdaság- és energiapolitikát az **európai uniós erőterben** kell megvalósítani.
- ❖ A magyar energiapolitika alapfeladata: **az unió energiapolitikájának magyar érdekű befolyásolása** a rendelkezésünkre álló politikai eszközökkel.
 - A neoliberalizmus európai gyengülése segíti a nemzeti érdekek érvényesülését.
 - Alkalmazkodás helyett **bíráljuk és alakítsuk az EU joganyagot.**
 - Szakszerű, **magyar érdekű politizálás kell az EU-ban.**
 - Pozíciókat kell szerezni az uniós apparátusokban.
 - A változásokat az erősödő európai kritikák is megalapozzák.
 - **Szövetségesek: a szomszédos közép-európai országok.**

AZ ENERGIAPOLITIKA 2000 TÁRSULAT JAVASLATAI

Járosi Márton:
**A HELYREÁLLÍTÁS
ENERGIAPOLITIKÁJA**

**Az Energiapolitika 2000 Társulat
program-javaslat**

Budapest
2010. február 8.

A MÁSODIK FIDESZ KORMÁNY HELYREÁLLÍTÓ ENERGIAPOLITIKÁJÁNAK EREDMÉNYEI

Energetikai politikai filozófia

- ❖ Szakított a neoliberális doktrínával, hogy a piac majd mindent megold. Ismét **előtérbe került az állami felelősségvállalás.**
- ❖ Felismerte, hogy piacgazdasági viszonyok között csupán szabályozási eszközökkel nem lehet eredményesen érvényesíteni a közösségi érdeket, **elengedhetetlen az aktív piaci, tulajdonosi jelenlét is.**
- ❖ Az energiapolitikát is **az ország teherbíró képességének figyelembevételével** alakította.
- ❖ Nagy jelentőségű az a kormányzati taktika, hogy az EU által erőltetett árdrágító megújuló energiatermelés támogatását halogatja, s helyette **a lakosság terheit csökkenti.**

Energia külpolitika

- ❖ **A keletre való nyitás és közép-kelet európai regionalitás erősítése.**
- ❖ A közös uniós energetikai célokat a kelet-közép-európai regionalitás keretében lehet érvényesíteni.

Az energetikai nemzeti tulajdon a siker záloga

- ❖ A nemzeti vagyonról szóló törvény.
- ❖ Leállításra került az energia privatizáció minden formája.
- ❖ **Megkezdődött a közmű-rendszerek közösségi tulajdonának helyreállítása,** visszaszerzése, egyes területeken annak növelése.
- ❖ A nemzeti villamos energia és gázvagyon integrálása.
- ❖ A MOL részvények visszavásárlása.
- ❖ E-ON üzletrészek visszaszerzése, tulajdonrészek szerzése áramszolgáltatókban.

NEMZETI ENERGIA STRATÉGIA

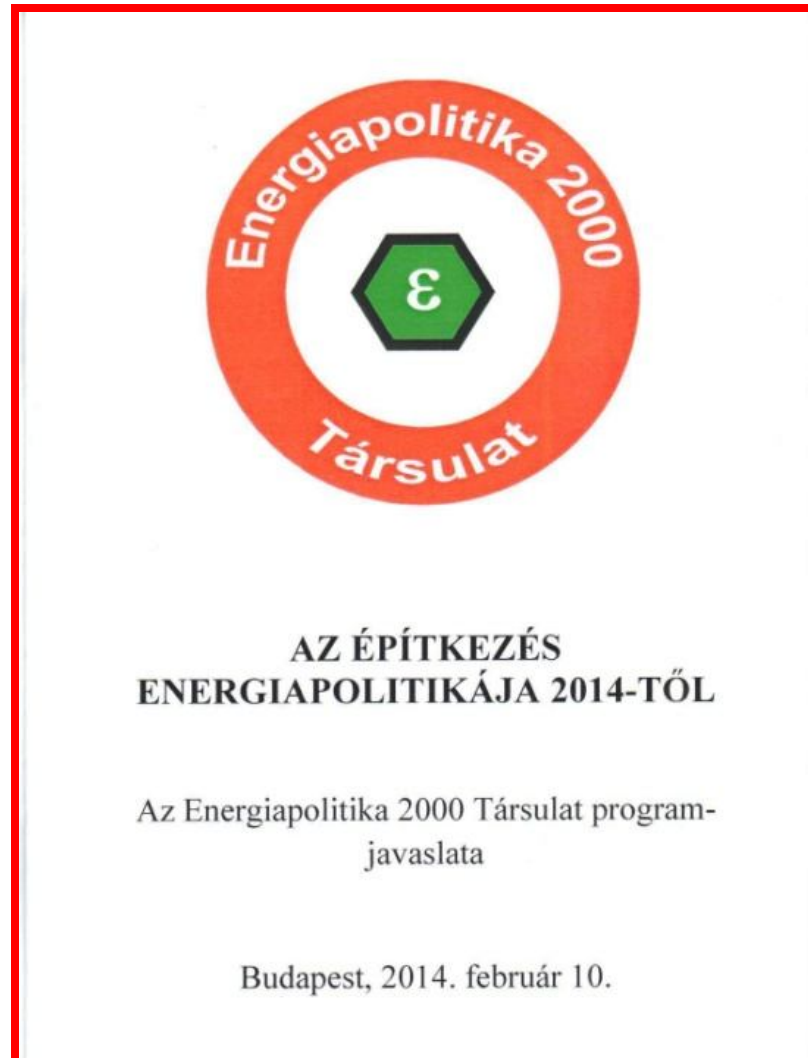
- ❖ **A földgázellátási eszközök** (tárolók, külkereskedelem) **visszaszerzése.**
- ❖ Állami tulajdonú energetikai cégeken (pl. MVM ZRt.) keresztül közvetlenül megkezdődött a **nemzeti érdekű energetikai fejlesztések** megvalósítása (Paks).
- ❖ A megújuló energiák közül a biomassa (és biogáz), a geotermikus energia hő ellátásra történő növekvő felhasználása.

Fogyasztóvédelem, rezsicsökkentés

- ❖ Az uniós szabályozás adta lehetőségeken belül, bevezették a **hatósági ármegállapítást.**
- ❖ **Csökkentették a fogyasztói energiaárakat.**
A rezsicsökkentéssel a privát tulajdonú energiaszolgáltatók az extraprofitjának egy részét visszajuttatták a fogyasztóknak.

AZ ÉPÍTKEZÉS ENERGIAPOLITIKÁJA

A jövőről nem beszélek, hanem az érdeklődőknek átadom ezt a füzetet, amelyben társulatunk javaslatai olvashatók:

Köszönöm figyelmüket!